

ська) повстанські радянські республіки. Вони проіснували два місяці. В листопаді денікінці кинули проти них дві дивізії та кілька полків, знятих з фронту. Повстання було придушене. Один із загонів батуриців прорвався з ворожого кільця і в середині грудня 1919 року, нараховуючи тисячу бійців, прибув на Криворіжжя. Він мав на меті пробиватись в напрямку на Катеринослав для з'єднання з наступаючими частинами Червоної Армії. В боях з білогвардійцями батуриці захопили на станції Довгинцеве ворожий ешелон з продовольством, зброєю і боеприпасами. Але 19 грудня станція була оточена каральною частиною генерала Слащова. Основна маса загону прорвалась з оточення. Її відхід прикривала комендантська рота, якою командував З. Н. Мурлян. На півдорозі до станції Вечірній Кут рота була оточена денікінцями. Коли скінчились патрони, бійці вступили в рукопашний бій. Денікінці захопили в полон 97 зраних партизанів і доставили їх на станцію Довгинцеве. З перону вокзалу по десять чоловік карателі відводили їх у балку за пакугазами і там розстрілювали та рубали шаблями. Врятувались лише двоє — З. Мурлян та А. Шульга.

На місці героїчної смерті партизан-батуриців у радянський час виросла вулиця. В пам'ять про загиблих вона названа Батуриньскою. Зараз це одна з кращих вулиць залізничного селища.

НІМЕЦЬКИЙ АНТИФАШИСТ

(Вулиця О. Брозовського)

Сюючи смерть, руйнуючи міста і села, двічі топтали криворізьку землю німецькі окупанти. У наших людей є підстави для святої ненависті до німецьких мілітаристів і реваншистів. Але цього німця, що уособлює нову Німеччину, в місті поважають. Його іменем названа одна з найкращих вулиць у селищі рудника імені Дзержинського.

Хто зараз не знає Отто Брозовського? Це він — соратник Е. Тельмана, ватажок мансфельдських комуністів — був ініціатором тісних багаторічних зв'язків шахтарів Мансфельда і гірників Кривого Рога. Це на його лист відповіді робітники рудника імені Ф. Е. Дзержинського.

Для зміцнення дружби в одинадцять річницю Великого Жовтня парторганізація Дзержинки вирішила надіслати братам по класу червоний прапор. Отто Брозовський став незмінним прапороносцем і охоронцем цього скарбу. Концентраційний табір, тюрма, тортури не зламали бойового духу комуніста. Його випустили з ув'язнення, коли здоров'я було вкрай підірване і фашисти сподівались, що він довго не протягне.

Коли радянські війська ступили на мансфельдську землю, назустріч їм під врятованим прапором в оточенні сім'ї і товаришів вийшов герой-антифашист.

У 1945 році старого комуніста не стало. Але існує шахта імені Отто Брозовського. У Центральному музеї Соціалістичної єдиної партії Німеччини навічно зберігається криворізький прапор — символ дружби радянського і німецького народів, для якої жив і боровся Отто Брозовський. Навічно залишилася згадка про Отто Брозовського і на криворізькій землі. Численні делегації з Німецької Демократичної Республіки, що приїждять у наше місто, приходять на вулицю його імені, зустрічаються з старими гірниками і новим поколінням дзержинців, зупиняються біля мармурової дошки, щоб віддати шану незламному борцю проти фашизму.

✓ КРИВОРІЗЬКІ МОЛОДОГВАРДІЙЦІ

(Вулиці А. Жовтухи, М. Решетняка, Г. Романової, М. Ходича, О. Щербака)

Далеко за межами міста відома комсомольсько-молодіжна підпільна група, утворена восени 1941 року Миколою Решетняком, Анатолієм Жовтухою, Грунею Романовою, Миколою Ходичем і Олексією Щербаком, до яких пізніше приєдналась Люба Малорай. Всі учасники групи були учнями 15-ї середньої школи.

Молоді патріоти випускали і розповсюджували листівки, в яких закликали населення чинити опір гітлерівцям, викривали зрадництво націоналістів. Змонтувавши радіоприймач, вони слухали зведення Радянського інформбюро і розповсюджували їх серед населення. Пізніше підпільники роздобули трохи шрифту, виготовили примітивний друкарський верстат, і випуск листівок і зведень Радінформбюро збільшився. Всього

за час існування групи було випущено 45 листівок загальною кількістю понад 3 тисячі примірників.

Коли через відсутність електроенергії приймач за- мовк, члени групи влаштувались на роботу в німецький армійський парк зв'язку, розташований на території металургійного заводу. Ризикуючи життям, вони тут слухали радянське радіо і продовжували випускати листівки, повідомляючи в них про переможну ходу Радянської Армії. Одночасно вони влаштовували диверсії, зіпсувавши 24 танкові рації. Підпільники також стали збирати зброю, готуючись утворити партизанський загін. Але 17 серпня 1943 року молоді патріоти були схоплені гестапо і через місяць п'ять з них — розстріляні.

Вшановуючи пам'ять криворізьких молодогвардійців, п'ять років тому міська Рада присвоїла їхні імена п'яти вулицям міста. Іменем А. Жовтухи названа вулиця в селищі Карнаватці. Інша вулиця Центрально-Міського району носить ім'я М. Ходича. Двом вулицям в Інгулецькому районі дані імена Г. Романової і О. Щербака. Нова вулиця в селищі рудника імені К. Лібкнехта названа іменем М. Решетняка. На всіх вулицях встановлені меморіальні дошки.

✓ КЕРІВНИК «ДЗЕРЖИНЦЯ»

(Вулиця І. М. Демиденка)

Іван Митрофанович Демиденко народився і жив на цій вулиці, в 1939 році закінчив 26-у середню школу. Після цього поступив у військово-танкове училище. Війну з німецько-фашистськими загарбниками він зустрів на західних рубежах Батьківщини. В боях був поранений у руку. Рана не гоїлась, і він одержав відпустку. Через поранення вимушено залишився на окупованій території. Через деякий час І. М. Демиденко встановив зв'язок з випускниками і учнями 26-ї середньої школи, а в листопаді 1942 року утворив з них підпільну організацію «Дзержинець». До її складу ввійшли брат Петро, Микола і Григорій Кожакіни, Павло Татаринцев, Віктор Гемс, Сергій Меренко, Галина Прокопенко, Валентина Бузько та інші. В грудні підпільники виготовили приймач і стали слухати зведення Радянського інформбюро, випускати листівки. Вони влаштовували втечі військово-полонених з табору, який знаходився в Соцмісті, до-

магали переховувати і лікувати радянських воїнів, сприяли їм при переході лінії фронту. Навесні 1943 року підпільники вчинили кілька диверсій на залізницях та рудниках. Вони збирали зброю, щоб взяти участь у боях з фашистами при підході радянських військ. Восени був встановлений зв'язок з партизанською групою І. П. Бедняка в Олександродарі. За рішенням обох груп для зв'язку з наступаючими радянськими військами через лінію фронту була направлена Г. А. Прокопенко. Та невдовзі по тому розпочалися репресії. Загинули друзі І. М. Демиденка — активні члени підпільної групи П. С. Татаринцев, Г. І. Кожакін, М. І. Кожакін, В. Я. Гемс. 8 листопада 1943 року під час спроби уникнути арешту впав підтятий ворожою кулею керівник групи «Дзержинець».

У кінці 1965 року 3-я Пролетарська вулиця, що в селищі імені Ф. Е. Дзержинського, була перейменована на вулицю Демиденка.

НА ЧЕСТЬ НЕСКОРЕНИХ

(Вулиця Ю. М. Козаченка)

П'ять синів виховувалось у сім'ї робітника рудника імені К. Лібкнехта Марка Онуфрійовича Козаченка. Три з них загинули на фронтах, четвертий — Юрій — віддав життя в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників в окупованому Криворізжі.

Незадовго перед війною Юрій Козаченко закінчив педагогічний інститут, працював учителем у 16-й середній школі в Соцмісті (тепер в цьому приміщенні — школа-інтернат № 1). У 1941 році був прийнятий кандидатом в члени партії. Прямо з шкільного випускного вечора пішов на фронт. Під час оборони Києва потрапив у вороже оточення, вирвавшись з якого повернувся до Кривого Рога. В листопаді 1941 року в районі Соцміста і Довгинцевого створив підпільну організацію, до складу якої увійшло 45 комуністів, комсомольців, безпартійних, яких підтримували десятки інших патріотів. Найближчими помічниками Ю. М. Козаченка були М. К. Посадський, П. Ю. Щербак, І. Т. Москаленко, В. П. Шевченко. Найактивнішими в організації були В. І. Бокай, М. П. Корочанський, В. Я. Манько, С. О. Нікітенко, П. К. Носенко, С. О. Поляков, В. Д. Фомичов, Г. Ф. Шев-

ченко. Організація складалася з кількох груп, що діяли в Соцмісті і Довгинцевому. Члени їх вели широку усну агітацію, розповсюджували листівки, організували втечі військовополонених та допомогу їм, влаштовували диверсії на залізниці та рудниках. Диверсійну роботу найбільш активно вела довгинцевська група.

Актив організації, виказаний запродавцем Городецьким, був схоплений гестапівцями у 1943 році. 15 підпільників було розстріляно. Керівникові організації нескорених гестапівці придумали люту смерть: його пошматували вівчарки.

Вулиця в селищі рудника К. Лібкнехта, де народився і жив Ю. М. Козаченко, названа його іменем.

НАРОДНИЙ МЕСНИК

(*Проспект Г. М. Седнева*)

У красивому новому житловому масиві Інгулецького району міста, який все ще за звичкою називають мікрорайоном № 5, проліг широкий проспект імені Георгія Михайловича Седнева — партизанського командира.

Г. М. Седнев народився 1904 року в бідняцькій сім'ї в селі Володимирівці на Миколаївщині. В кінці 20-х років він переїхав на Криворіжжя, став робітником. Одночасно продовжував навчання. В 1930 році вступив до лав Комуністичної партії. Напередодні Великої Вітчизняної війни був учителем історії в ремісничому училищі № 7 у місті Інгульці.

Широківський райком партії залишив Г. М. Седнева на окупованій території для партизанської боротьби з ворогом. Для прикриття нелегальної діяльності Седнев зайняв посаду інспектора шкіл Володимирівського району. Це дало йому змогу їздити по району і за його межі, відбирати вірних людей. Протягом вересня—грудня 1941 року в загін увійшло 43 чоловіка. Партизани добували зброю у ворога, мали три радіоприймачі, рацію, дві друкарські машинки, портативну друкарню. Вони приймали і поширювали зведення Радянського інформбюро, друкували листівки, що закликали до боротьби проти фашистів.

На початку 1943 року в складі загону діяло 12 груп, що нараховували 129 партизанів. З вересня 1941 по

лютий 1944 року партизани пускали під укіс ешелони, висаджували в повітря залізничні і шосейні мости, нищили автомашини, пошкоджували танки, ліквідували німецьких солдатів, офіцерів, жандармів і поліцаїв. Коли радянські війська наблизились до Кривого Рога, загін Г. М. Седнева активізував бойові дії. 24—25 жовтня 1943 року група цього загону разом з партизанською групою І. П. Бедняка та групою радянських десантників-розвідників провела великий бій у Рахманівці. В наступні дні партизани зазнали значних втрат. 10 грудня командир загону на чолі невеликої групи в селі Григорівці вступив у бій з 25 фашистами. Поранений у груди, він був схоплений ворогами. В жандармерії Володимирівського району мужній партизан провів вісім мученицьких днів. 18 грудня 1943 року Г. М. Седнева розстріляли, а труп кинули в річку Висунь. Після визволення району тіло Г. М. Седнева було знайдене і поховане в центрі Володимирівки. На його могилі встановлено пам'ятник. Народний месник посмертно нагороджений орденом Вітчизняної війни 1-го ступеня.

ПАРТИЗАНСЬКИЙ ЛІКАР

(*Вулиця С. С. Жовтонога*)

Коли фронт наблизився до міста, 55-літній лікар Степан Семенович Жовтоног не зміг евакуюватись: у Інгулецькій лікарні лежало багато тяжкохворих, яких він не міг залишити напризволяще.

Незабаром з ним зв'язались партизани загону Г. М. Седнева. Він лікував поранених і хворих партизанів, допомагав їм медикаментами. Багатьом інгульчанам і підпільникам були видані довідки про хворобу, щоб врятувати їх від вивезення до Німеччини. На початку 1943 року квартира лікаря була явкою для партизанських зв'язківців, які приходили під виглядом пацієнтів.

У ніч на 13 листопада 1943 року партизанський лікар був заарештований. В Інгульці і Казанці фашисти довго знущались над ним, та він мовчав. У січні 1944 року С. С. Жовтонога розстріляли в Казанці. Там він і похований.

У жовтні 1965 року на прохання жителів вулиця Інгулецька в місті Інгульці, де пройшло життя партизанського лікаря, перейменована на вулицю С. С. Жовтонога.

ВОІН-ВИЗВОЛИТЕЛЬ

(Вулиця лейтенанта Шувалова)

Його ім'я залишається невідомим. Невідомо, звідки він родом, хто його батьки, хоч розшуки ведуться вже понад 20 років. Залишилось прізвище, братська могила, де він похований, та нова вулиця, названа його прізвищем.

Вранці 4 березня 1944 року, зразу ж після визволення Інгульця, на вулиці Степовій зупинилась на відпочинок поріділа рота радянських солдатів. Нею командував двадцятирічний лейтенант Шувалов, русявий блакитноокий юнак. За день він познайомився з жителями вулиці. Усім припав до серця хлопець у плащ-палатці, з автоматом через груди. А надвечір, коли фашисти зробили спробу вибити радянських воїнів з Інгульця, рота по тривозі зайняла бойовий рубіж і зустріла ворога вогнем. Потім лейтенант підняв бійців в атаку. Фашисти були відбиті, але лейтенант з бою не повернувся. Його принесли на плащ-палатці і поховали у братській могилі.

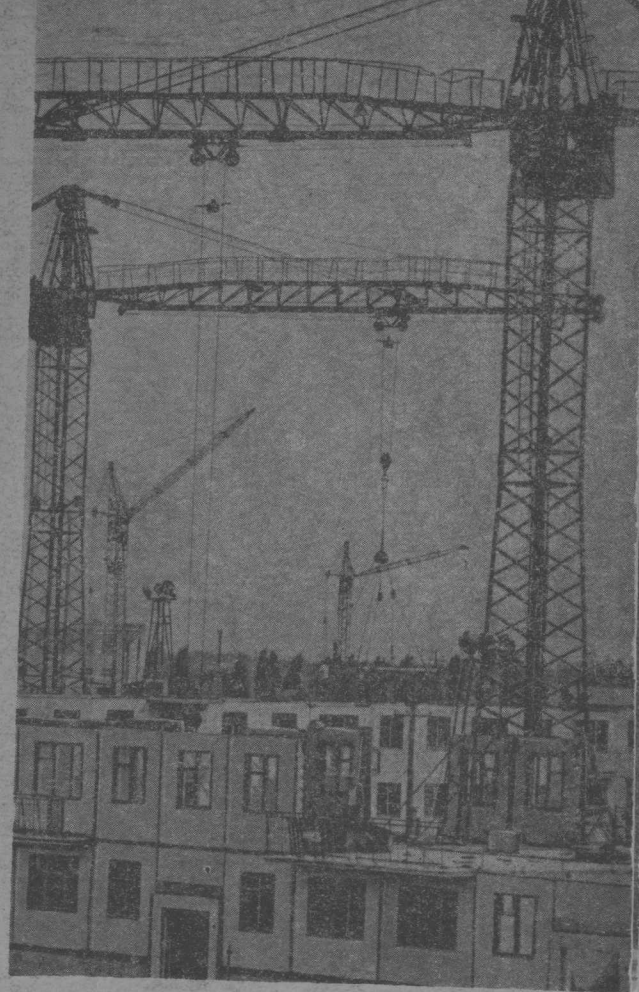
Як рідного, в скорботі провели інгульчани лейтенанта в останню путь. Коли розгорнулось будівництво гірничого селища, одна з вулиць була названа його іменем.

ОДИН З ПЕРШИХ

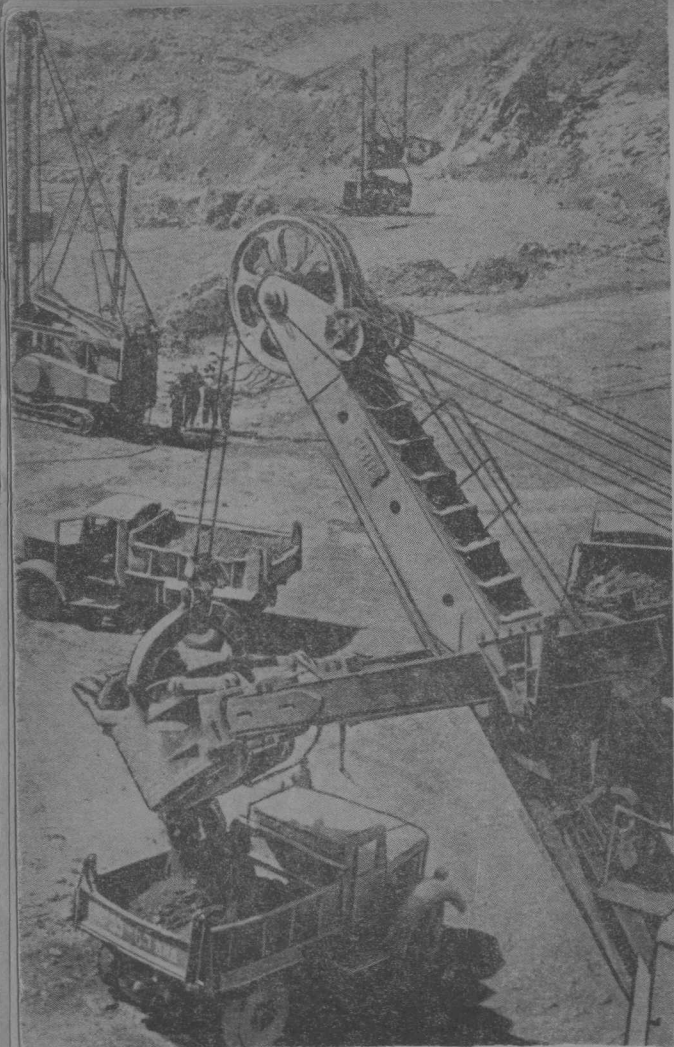
(Вулиця П. С. Волосевича)

Одним з перших криворіжців, удостоєних високого звання Героя Радянського Союзу, був Петро Семенович Волосевич.

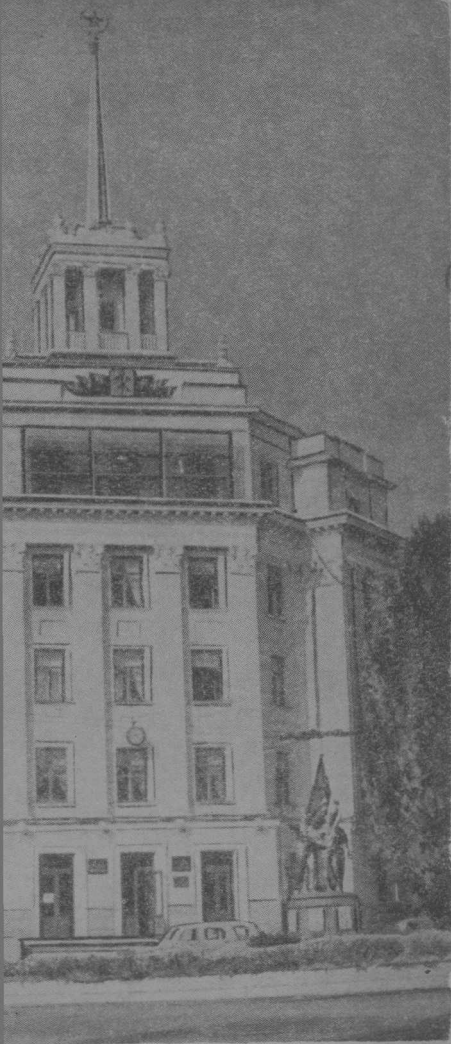
П. С. Волосевич народився в 1908 році в бідняцькій сім'ї у приміському селі Іванівці (тепер — Криворізького району). У 1930—1932 роках він перебував у рядах Червоної Армії. Після демобілізації приїхав до Кривого Рога, працював на різних підприємствах. Восени

Спорудження будинків на Дніпропетровській вулиці.

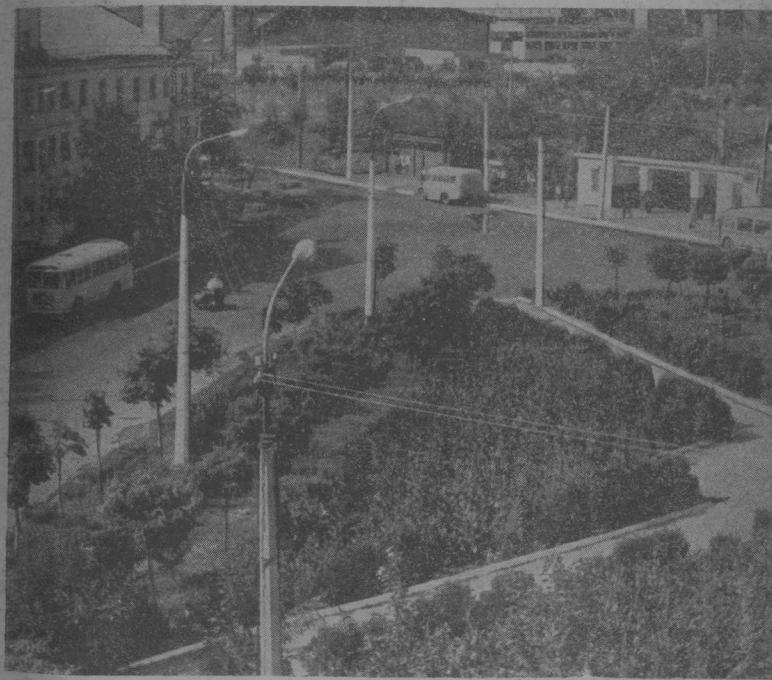

Видобування руди відкритим способом.

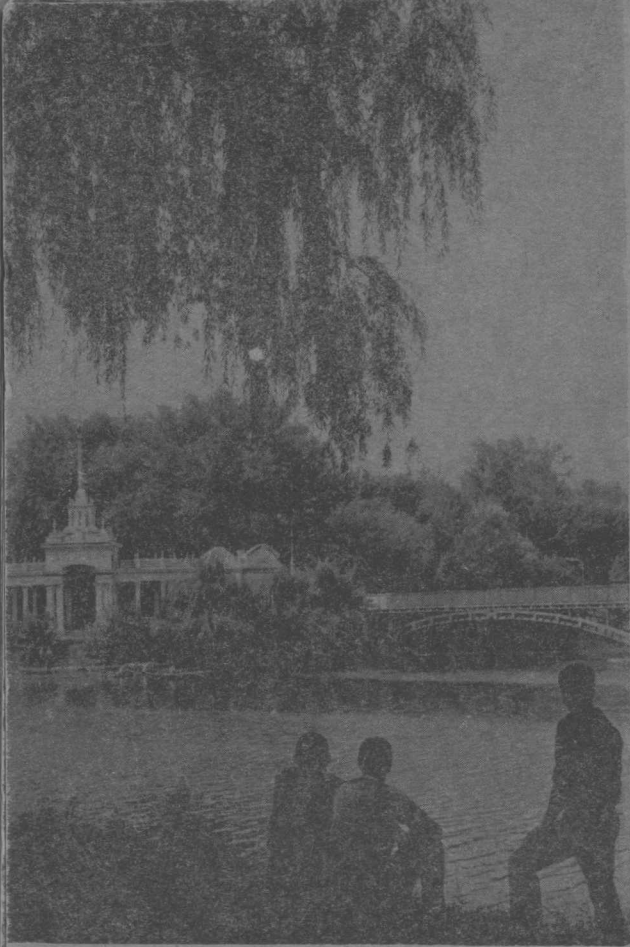

Площа Миру.

Площа Л. М. Толстого.

У парку імені газети «Правда».

1939 року був знову призваний в армію, брав участь у війні з білофіннами. В багатьох оборонних і наступальних боях проявив мужність і героїзм. 7 березня 1940 року загинув смертю хоробрих в бою поблизу Выборга. Звання Героя Радянського Союзу йому присвоєно по смертю 11 квітня 1940 року.

У жовтні 1965 року вулиця Казанська в Дзержинському районі міста була перейменована на вулицю П. С. Волосевича.

ВИХОВАНЕЦЬ КОМСОМОЛУ

(Вулиця І. Т. Овчаренка)

І. Т. Овчаренко народився 1909 року в селі Калачівці на Кіровоградщині в родині селянина-бідняка. В 1919 році переїхав з батьками до Криворіжжя. Батько працював на руднику імені В. І. Леніна, Іван навчався в школі, пізніше — на робітфаці. Одночасно працював у рудничній лікарні. В 1927 році Іван Тихонович вступив до ЛКСМУ, а в 1931 році був обраний секретарем комсомольської організації рудника. В 1933—1935 роках І. Т. Овчаренко служив у Червоній Армії. Після повернення — знову на комсомольській роботі. В 1936 році його обирають другим секретарем Криворізького міського комсомолу. В 1937 році він вступає до лав КПРС. Через рік Овчаренко — секретар Дзержинського райкому партії. Незабаром його направили на посаду секретаря по кадрах Тернопільського обкому КП України.

На початку Великої Вітчизняної війни Іван Тихонович був направлений у Військово-політичну академію імені В. І. Леніна. Та вже в травні 1942 року старший політрук І. Т. Овчаренко — в діючій армії. У 1943 році командир батальйону І. Т. Овчаренко особливо відзначився під час форсування Дніпра. В ніч на 2 жовтня з невеликою групою бійців він непомітно переправився на правий берег Дніпра, захопив командну висоту і дав змогу переправитись всьому полку. Розширяючи плацдарм, його батальйон перерізав шосе Лютіж—Демидове, переправився через річку Ірпінь і визволив село Синяк. В районі цього села, відбиваючи танкову атаку ворога, 21 жовтня 1943 року комбат поліг смертю хоробрих. 10 січня 1944 року І. Т. Овчаренку посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

У селищі рудника імені В. І. Леніна, де пройшла комсомольська молодість героя і де зараз проживає його сім'я, вулиця 2-а Жилкопівська перейменована на вулицю І. Т. Овчаренка. Ім'я його носить також 53-я середня школа.

КРИВОРІЗЬКИЙ МАТРОСОВ

(Вулиця П. І. Костенка)

Павло Іванович Костенко народився 1917 року в сім'ї криворізького гірника. Закінчивши сім класів, Павло вступив до професійно-технічного училища. Після закінчення його працював слюсарем по монтажу, потім — шофером. У 1937 році переїхав до Києва. Там у жовтні цього ж року був призваний до Воєнно-Морського Флоту.

З перших днів війни П. І. Костенко захищав Одесу, пізніше — бився з ворогом у Криму і на Північному Кавказі. Був поранений, але повернувся на фронт. Нагороджений орденом Слави III ступеня і медаллю «За відвагу». Перебуваючи в складі 255-ї Червонопрапорної Таманської морської бригади, особливо відзначився в січні 1944 року під час операцій Приморської армії в районі Керчі. Біля висоти 125,6 главстаршина П. І. Костенко особистим прикладом запалив бійців, повів їх за собою, вогнем автомата знищив 30 гітлерівців. Але з флангу застрочив кулемет, схований у доті, і бійці залягли. Наближався час загальної атаки. Комуніст П. І. Костенко кинувся на амбразуру дота і закрив її своїм тілом. Кулемет замовк. Таманці піднялись в атаку і захопили позиції ворога.

У травні 1944 року П. І. Костенку було посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу. У Кривому Розі 2-й Нікопольський провулок в районі 97-го кварталу перейменований на вулицю П. І. Костенка.

НАРОДЖЕНИИ ЛІТАТИ

(Вулиця І. О. Кобилянського)

Іван Олександрович Кобилянський народився в 1921 році в сім'ї корінного криворізького гірника. У юнака була мрія — стати авіатором. Вона почала

здійснюватись, коли в 1937 році Іван вступив до аероклубу. Через рік він відмінно закінчив його, потім навчався в авіаучилищі, по закінченні якого став інструктором аероклубу. У 1940 році був призваний до Червоної Армії, навчався у військового училищі штурманів.

Участь у Великій Вітчизняній війні І. О. Кобилянський взяв з 3 вересня 1941 року. Спочатку був повітряним стрільцем, потім пілотом-штурмовиком, штурманом ескадрильї. За два перших місяці боїв здійснив 30 успішних штурмових вильотів, збив ворожий літак. Був нагороджений орденом Червоного Прапора. В наступні два місяці брав участь у 70 бойових вильотах і вдруге був нагороджений орденом Червоного Прапора. В кінці 1941 року літак прославленого екіпажу був збитий над територією ворога, але І. О. Кобилянський зумів через лінію фронту повернутись до своїх. І ось він, майстерний і відважний штурмовик, знову в повітрі. За півроку бойових дій екіпаж І. О. Кобилянського знищив та пошкодив 14 танків і бронемашин, 2 гармати, 285 автомашин, понад тисячу гітлерівців. У березні 1942 року криворожанин Кобилянський був удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

У 1942—1944 роках член КПРС капітан І. О. Кобилянський героїчно воював на Сталінградському фронті, брав участь у Курській операції, в повітряних боях над Дніпром. У вересні 1943 року, поранений в бою з п'ятьма «мессерами», довів літак до аеродрому. В березні 1944 року його направили на навчання у Військово-повітряну академію імені Жуковського. Іван Олександрович побував у батьків на Криворіжжі. А поїхавши у Москву, домігся перевodu в бомбардувальний полк авіації дальньої дії. Ще рік штурман ескадрильї водив свої літаки на тиліві об'єкти фашистської Німеччини. 22 квітня 1945 року він загинув у бою над Краковим і похований у цьому місті.

На честь І. О. Кобилянського вулиця, де він народився і жив, названа його іменем. В будинку № 164 проживають батьки героя — Олександр Павлович і Олександра Гордіївна Кобилянські.